

ESTHER CAPTAIN EN GUNO JONES, *OORLOGSERFGOED OVERZEE. DE ERFENIS VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG IN ARUBA, CURAÇAO, INDONESIË EN SURINAME* (BERT BAKKER : AMSTERDAM 2010) 432 blz., € 24,95

Oorlogserfgoed overzee is een van de producten van het onderzoeks-programma 'Oorlog, Erfgoed en Herinnering: een dynamisch perspectief', waarmee de Universiteit van Amsterdam een theoretische bijdrage levert aan het programma 'Erfgoed van de oorlog' van het ministerie van VWS. Het project wilde uiteenlopende aspecten van de historische cultuur met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog – van jeugdeducatie en museale presentaties tot de overlevering en vormgeving van de plaatsen van herinnering en de geschiedenis van herinneringsgemeenschappen in de voormalige koloniën – in onderling verband bestuderen. De leidende vraag was langs welke patronen de collectieve herinnering aan de Tweede Wereldoorlog in Nederland – in uiteenlopende groepen en onder verschillende lagen van de bevolking – zich heeft ontwikkeld. Historica Esther Captain en antropoloog Guno Jones doen een stevig boekje open over de oorlog en de sporen ervan in gebieden die toentertijd behoorden tot het Koninkrijk der Nederlanden, ofwel 'de Oost' (Indonesië) en 'de West' (Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius, Sint Maarten en Suriname). Het boek begint met een boeiende inleiding over het begrip 'erfgoed', waarbij het niet alleen gaat om objecten, maar ook om immateriële zaken, zoals orale tradities en uitingen. Historici plaatsen geschiedenis en erfgoed nog wel eens tegenover elkaar. Terwijl de wetenschappelijke geschiedschrijving ernaar zou streven om het verleden in zijn eigen

termen te begrijpen zou het bij erfgoed gaan om het verbinden van het verleden met eigentijdse overtuigingen en bedoelingen. Dit is vergelijkbaar met het verschil tussen de doelstellingen van geschiedwetenschap en geschiedenisonderwijs. Een belangrijk aspect is de populariteit van erfgoed – denk aan historische romans en films – die zorgt voor een nieuwe, meer democratische visie op het verleden, waarmee in het geschiedenisonderwijs al geruime tijd in ruime mate rekening wordt gehouden. Erfgoed heeft ook een belangrijke interculturele dimensie. Het geschiedenisonderwijs moet zich laten leiden door de kenmerkende aspecten van tijdvakken en door de vensters van de canon van Nederland, waarvan een aantal betrekking heeft op ontwikkelingen buiten onze landsgrenzen. Voor kennis en begrip van de Nederlandse geschiedenis is het voor alle leerlingen van belang om kennis te nemen van cultureel erfgoed uit binnen- én buitenland. En dat geldt zeker voor de Tweede Wereldoorlog, die op vijf continenten werd gevoerd. *Oorlogserfgoed overzee* is een aanrader voor leraren die hun kennis willen vergroten over de invloed van de wereldoorlog op de verhoudingen binnen het Nederlandse koninkrijk en de diverse vormen waarin sindsdien door betrokkenen op die oorlog wordt teruggekeken. Suriname en Curaçao kregen bijvoorbeeld grote strategische waarde voor de geallieerden vanwege hun bauxiet en olie. Hierdoor groeiden het zelfbewustzijn en

het streven naar autonomie en onafhankelijkheid in deze rijkssdelen: 'baas in eigen huis'. Kort na 1945 schonk Nederland standbeelden aan Suriname en Curaçao als blijk van de dankbaarheid van het Nederlandse volk voor de materiële hulp die door overzeese rijksgenoten tijdens en na de oorlog was verstrekt. In Nederland ontbreekt echter zo'n monument, wat zeker heeft bijgedragen aan het collectief vergeten van deze hulp. Zo weten ook weinig Nederlanders dat rijksgenoten van overzee vanwege hun verzet in Nederland zijn omgekomen in nazi-Duitsland, zoals Anton de Kom (uit Suriname), Boy Ecury (uit Aruba), Georg Maduro (uit Curaçao) en Moen Soendaroe (uit Indonesië). In Indonesië zijn bijna geen officiële monumenten die verwijzen naar de ervaringen van Nederlanders tijdens de Japanse bezetting (1942-1945), terwijl veel gedenktekens herinneren aan de anti-Nederlandse onafhankelijkheidsoorlog (1945-1949). Maar deze kunnen in zekere zin ook beschouwd worden als Nederlands erfgoed. In Suriname gebeurde na 1975 iets vergelijkbaars. De oorlogsmonumenten, die tot dan toe mede als symbool van rijkseenheid hadden gefungeerd, verloren veel van hun betekenis. De Tweede Wereldoorlog werd ook daar genationaliseerd. Het boek van Captain en Jones eindigt treffend met de woorden: 'Erfgoed draait immers om gevoelens – en emoties zijn veranderlijk.'

Tom van der Geugten

